

Geocentrum Polska – nowa platforma współpracy naukowców z wielkim przemysłem sektora „geo”

Jerzy Nawrocki¹

GEOCENTRUM^{PL}

W latach 90. ubiegłego wieku kilkakrotnie gościłem w niemieckim *GeoForschungsZentrum* (GFZ) w Poczdamie. Po upadku muru berlińskiego GFZ wszedł w fazę intensywnej przebudowy, której elementem były głębokie zmiany strukturalne i kadrowe. Byłem pod wrażeniem ogromnego rozmachu, z jakim instalowano najnowocześniejszą infrastrukturę badawczą. Niewątpliwie już wtedy wiele

osób zauważało, że i w Polsce instytucja lub struktura integrująca wysiłki badaczy i infrastrukturę z dziedziny „geo” byłaby niezwykle potrzebna. Następne lata pokazały, że zapotrzebowanie na badania i usługi z tej sfery nie maleje, a wręcz wzrasta. Nowe wyzwania – rosnący popyt na surowce mineralne czy też konieczność radykalnych działań związanych z zapisami pakietu klimatycznego UE – wymagają coraz bardziej wyrafinowanej infrastruktury badawczej i coraz ściślejszej współpracy nauki i przemysłu. Potrzebę integracji podmiotów działających w obszarze nauk o Ziemi dostrzegły niektóre służby geologiczne Starej Europy. Duńska służba geologiczna (GEUS) kilka lat temu zainicjowała utworzenie *Geocentrum Denmark*, w którego skład, poza nią, weszły uniwersytety z Kopenhagi oraz Århus. GEUS, podobnie jak polska państwowa służba geologiczna, znajduje się w obrębie instytutu badawczego. W tym miejscu muszę podkreślić, że wątpliwości, czy służba geologiczna danego kraju powinna być wysoko wyspecjalizowaną instytucją naukowo-badawczą, pojawiają się tylko w niektórych krajach byłego bloku wschodniego, gdzie nie postawiono wyraźnej granicy pomiędzy służbą a administracją geologiczną. Naukowy charakter wiodących służb geologicznych świata, takich jak amerykańska USGS czy też brytyjska BGS, jest wręcz manifestowany w definicjach tych służb prezentowanych na ich stronach internetowych. *Geocentrum Denmark* jest organizacją, która nie posiada osobowości prawnej i korzysta z osobowości prawnej trzech zrzeszonych w niej podmiotów. Przy tworzeniu projektu umowy centrum naukowo-przemysłowego pod nazwą *Geocentrum Polska* korzystałem w pewnym zakresie z doświadczeń i statutu *Geocentrum Denmark*.

Podstawy prawne utworzenia *Geocentrum Polska* zapewniła nowa ustawa o instytutach badawczych (Dz.U. z 2010 r., Nr 96, poz. 618), której zapisy stanowią, że instytuty badawcze mogą tworzyć centra naukowo-przemysłowe. W ich skład powinien wchodzić co najmniej jeden podmiot przemysłowy. Część związana z nauką, poza instytutami badawczymi, mogą reprezentować wyższe uczelnie i jednostki Polskiej Akademii Nauk. Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, inicjujący prace nad powstaniem *Geocentrum Polska*, zaprosił do współpracy trzy firmy: KGHM Polska Miedź S.A., Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A., PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A. oraz podmioty naukowe: Akademię Górniczo-Hutniczą im. Stanisława Staszica, Instytut Morski w Gdańsku, Instytut Nafty i Gazu oraz Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej. Uroczyste podpisanie umowy nastąpiło 10 grudnia 2010 r., podczas obchodów Barbórki, święta górników i geologów, w Państwowym Instytucie Geologicznym – Państwowym Instytucie Badawczym. Umowa weszła w życie z dniem 1 stycznia 2011 roku. *Geocentrum* jest strukturą otwartą i mogą do niej przystępować nowi członkowie w sposób określony w umowie, po złożeniu deklaracji przystąpienia. Mam dużą nadzieję, że *Geocentrum* będzie w najbliższej przyszłości platformą integrującą znacznie więcej podmiotów gospodarczych i naukowych z grupy „geo”.

Organem odpowiedzialnym za operacyjne zarządzanie funkcjonowaniem *Geocentrum* jest komitet sterujący, w którego skład wchodzi po jednym przedstawicielu każdego członka *Geocentrum*. Komitet ten powołuje jako organ doradczy i opiniodawczy radę programową, w której składzie ma znaleźć się po dwóch przedstawicieli członków *Geocentrum* oraz po jednym przedstawicielu podmiotów z nim stowarzyszonych. Strony ustanawiają także trzyosobowy sekretariat *Geocentrum*, który będzie odpowiadał za działania administracyjne, w tym prowadził serwis internetowy, dla którego zarezerwowano adres www.geocentrum-polska.pl. Przygotowanie realizacji poszczególnych zadań i projektów przed powołaniem konsorcjów wykonawczych odbywać się będzie w ramach prac zespołów tematycznych. Siedzibą *Geocentrum* jest warszawska siedziba jego koordynatora, czyli Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego.

ciąg dalszy na str. 5

¹Dyrektor Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego, ul. Rakowiecka 4, 00-975 Warszawa; jerzy.nawrocki@pgi.gov.pl.

***Geocentrum Polska* – nowa platforma współpracy naukowców z wielkim przemysłem sektora „geo” – ciąg dalszy ze str. 2**

Celem *Geocentrum*, poza wzmacnianiem współpracy między stronami, jest pełnienie w przyszłości roli krajowego centrum stosowanych badań geologicznych, edukacji geologicznej, konsultingu geologicznego i rozwoju innowacyjności. Członkowie *Geocentrum* będą współpracować w takich dziedzinach, jak: ochrona środowiska, zmiany klimatyczne (rekonstrukcja, prognozowanie i adaptacja do nich społeczeństwa), geologiczna sekwestracja CO₂, węglowodory konwencjonalne i niekonwencjonalne (rozpoznanie geologiczne, uwarunkowania środowiskowe i społeczne ich eksploatacji), czyste technologie węglowe (uwarunkowania geologiczne i hydrogeologiczne), geotermia, energetyka jądrowa w zakresie geologicznych i hydrogeologicznych uwarunkowań jej bezpiecznego rozwoju, zrównoważona eksploatacja kopalin, magazynowanie i składowanie w strukturach geologicznych, nowoczesne metody prezentacji geodanych, promocja walorów polskiej przyrody nieożywionej.

Powodzenie nowej inicjatywy integrującej podmioty z dziedziny „geo” zależy głównie od zaangażowania i kreatywności tych podmiotów. Dla niektórych przedsięwzięć o większej skali warunek ten może okazać się jednak niewystarczający. Nie mam wątpliwości, że niezbędne będzie wsparcie działań *Geocentrum Polska* przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a także resorty nadzorujące poszczególne instytuty badawcze. W tym miejscu muszę podkreślić, że nadzorujące PIG-PIB Ministerstwo

Ryc. 1. Uroczyste podpisanie umowy dotyczącej utworzenia centrum naukowo-przemysłowego *Geocentrum Polska*. Fot. B. Ruszkiewicz

Środowiska w osobie Głównego Geologa Kraju już w fazie inicjalnej wspierało czynnie działania zmierzające do utworzenia *Geocentrum*. Integracja i konsolidacja polskiej przestrzeni badawczej, a także zwiększenie stopnia aplikacyjności prac naukowych to wielokrotnie wyrażana troska resortu nauki. Nasza inicjatywa jest właśnie krokiem w tym oczekiwanym kierunku.